

Nefndasvið Alþingis
b.t. Iðnaðarnefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

LANDVERND

14. desember 2010

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um atvinnuuppbyggingu og orkunýtingu í Þingeyjarsýslum (tafarlausar viðræður við Alcoa og Bosai Mineral Group), 102. mál.

Stjórn Landverndar tekur undir að efla þurfi atvinnulíf á Íslandi en getur engan veginn fallist á að það verði gert með þeim hætti sem hér er lagt til. Tillagan ber með sér að virkja eigi í Þingeyjarsýslum allt að 600 MW fyrir álver sem hefur allt að 360.000 tonna árlega framleiðslugetu. Hvergi er minnst á þau alvarlegu landsspjöll sem yrðu þessu samfara til tjóns fyrir okkur öll, börnin okkar og alla afkomendur.

Skemmst er að minnast að nýlega er búið að reisa Kárahnjúkavirkjun og tilheyrandi mannvirki á hálendinu á Austurlandi sem hafði meiri náttúruspjöll í för með sér en áður hafa verið unnin hér á landi. Landvernd hefur ítrekað kallað eftir að lærdómar verði dregnir af því risavaxna verkefni áður en ráðist er í nýjar framkvæmdir vegna enn nýs álvers á nýjum stað.

Nú í nóvember kynnti Skipulagsstofnun sameiginlegt umhverfismat vegna álvers- og virkjanaframkvæmda á Norðausturlandi en þar kom fram að heildaráhrif álvers á Bakka við Húsavík, Kröfluvirkjunar II, Þeistareykjavirkjunar og háspennulína frá Kröflu og Þeistareykjum að Bakka muni hafa í för með sér "umtalsverð umhverfisáhrif í skilningi laga um mat á umhverfisáhrifum." Í því felst að um er að ræða veruleg óafturkræf umhverfisáhrif eða veruleg spjöll á umhverfinu sem ekki er hægt að koma í veg fyrir eða bæta úr með mótvægisáðgerðum.

Sem dæmi má nefna að 17.000 hektarar af ósnortnu víðerni, auðlind sem þverrandi í heiminum, munu skerðast vegna framkvæmdanna. 438 hektarar lands í heildina verða fyrir röskun vegna framkvæmdanna. 130 hektarar af eldhrauni, sem nýtur náttúruverndar, munu skerðast. 100 fornminjar á svæðinu yrðu í mikilli hættu og stór hluti gæti raskast verulega. Er ekki hægt að efla atvinnulíf, fjölga störfum í héraði, og byggja upp kröftugt samfélag þar sem vel er hlúð að velferð borgaranna án þess að ganga óhóflega á náttúru landsins og valda jafn gífurlegu eignatjóni og hér er lagt til?

Þær hugmyndir sem hér eru uppi um orkuöflun á Norðausturlandi eru auk þess óraunhæfar. Eins og Landvernd hefur margoft bent á hefur ekki verið gerð nægileg grein fyrir hvaðan orkan á að koma fyrir 360 þúsund tonna álver á Bakka. Eigi þau áform að ganga eftir þarf orkuver með samtals u.þ.b. 570-580 MW afl. Nú liggur fyrir álit Skipulagsstofnunar um að ekki hafi verið sýnt fram á að orkugeta þeirra svæða sem um ræðir geti skilað þeirri orku sem þarf. Þetta þýðir að ekki er hægt að ráðast í framkvæmdina án þess að virkja annars staðar, væntanlega í Skjálfandaflljóti og Jökulánum í Skagafirði.

Í álitni Skipulagsstofnunar segir: „Ljóst er að engin vinnslusaga er til staðar á Þeistareykjasvæðinu og þrátt fyrir 30 ára reynslu af vinnslu jarðhita á Kröflusvæðinu með yfir 40 borholum hefur ekki tekist að útbúa reiknilíkan sem hermir jarðhitakerfið af einhverri nákvæmni vegna þess hve flókið kerfið er.“ Það er því ljóst að fara þarf afar varlega í nýtingu svæðanna til orkuframleiðslu.

Þar sem ekki hefur verið gerð grein fyrir orkukostum sem vantar uppá aflþörfina og þar sem orkugeta Þeistareykja, Kröflusvæðisins og Bjarnarflags er mikilli óvissu háð, má ætla að mikið vanti uppá og þar af leiðandi verði mikið viðbótar rask ef af framkvæmdum verður.

Landvernd tekur undir að ástæða sé til að hafa áhyggjur af þróun atvinnumála í viðkomandi byggðalagi, og efnahagsmála í landinu almennt. En samtökin telja að um tímabundið ástand sé að ræða. Ástæða þess er fyrst og fremst mistök í almennri hagsstjórn undan farin ár og grundvallar veikleikar í fjármálakerfi landsins. Nú skiptir mestu máli að bæta almenn skilyrði fyrir vöxt og velgengni atvinnulífsins, með langtímasjónarmið og sjálfbæra þróun að leiðarljósi.

Landvernd telur að bygging álvers á Bakka við Húsavík samrýmist ekki meginmarkmiðum sjálfbærrar þróunar. Álverið myndi hafa verulega neikvæð áhrif á náttúru og umhverfi á Norðausturlandi bæði með virkjunum á fögnum náttúrusvæðum og með línulögnum. Í aðalskipulagi Norðurlands kemur fram að það eigi að nýta þá orku sem er í jörðu innan sveitarfélagsins til að byggja upp öflugar undirstöðuatvinnugreinar á Norðausturlandi og styrkja þannig stöðir byggðar í landshlutanum. Samkvæmt þingsályktunartillögnum er þó ljóst að orkan á svæðinu myndi öll fara til væntanlegs álvers og þarf líklega meira til. Landvernd hefur verulegar efasemdir um hversu skynsamlegt sé að nýta alla þá háhitaorku sem hugsanlega verður hægt að afla á Norðurlandi með þessum hætti. Staðsetning álversins og háspennulína í nágrenni við öfluga ferðaþjónustu á Húsavík og nágrenni vekur líka upp spurningar um ruðningsáhrif framkvæmdarinnar í samhengi við aðra atvinnustarfsemi á svæðinu.

Landvernd hlýtur að vara við því að fara offari í orkunýtingu með þeim afleiðingum að gengið verði á náttúruperlur svæðisins sem eru grunnur ferðaþjónustunnar, þeirrar atvinnugreinar sem hefur styrkt landsbyggðina mest á undanförunum árum. Annars konar atvinnuuppbygging gæti einnig beðið tjón.

Þá má benda þingmönnum á að metnaðarfullar hugmyndir hafa komið fram um uppbyggingu atvinnulífs á Norðurlandi í stað stóriðju sem rímar betur við einstakt náttúruferð og hefðbundna atvinnuvegi. Þar má nefna nýsköpun í matvælaframleiðslu, sjálfbæra nýtingu landbúnaðarsvæða og aukna yl- og fiskirækt. Framsækin ferðaþjónusta í tengslum við Vatnajökulspjóðgarð og margar af helstu náttúruperlum landsins mun einnig stuðla að aukinni atvinnuuppbyggingu og sjálfbærri nýtingu á náttúru svæðisins. Það ætti einnig að leggja áherslu á uppbyggingu rannsóknar- og þróunarstarfs á sviðum sem einkenna svæðið. Með því yrði lagður grunnur að atvinnutækifærum fyrir unga fólkið sem stundar háskólanám og langar aftur heim í hérað.

Mikilvægt er að skaða ekki jákvæða ímynd svæðisins sem er einn vinsælasti viðkomustaður ferðamanna á landinu. Húsavík er miðstöð hvalaskoðunar á Íslandi og upphafsstaður margra ferðamanna um svæðið. Innan svæðisins, og aðliggjandi, er Vatnajökulspjóðgarður, Mývatn og margar helstu náttúruperlur landsins. Stór hluti svæðisins heyrir nú þegar undir verndunarákvæði, sbr. Vatnajökulspjóðgarð, svæði á náttúruminjasrá, verndarsvæði skv. svæðisskipulagi miðhálandis og hverfisverndarsvæði. Það ætti því að vera þingmönnum kappsmál að atvinnulíf svæðisins endurspegli þá framtíðarsýn að norðausturhluti Íslands sé í fararbroddi um verndun náttúrunnar.

Bent er á að markmið laga um mat á umhverfisáhrifum er m.a. að meta umhverfisáhrifin fyrirfram til þess að geta tekið upplýstar ákvarðanir. Þegar mat á umhverfisáhrifum bendir til svo alvarlegra og óafturkræfra áhrifa sem raun er í þessu máli, er mikilvægt að ana ekki áfram. Það er skylda stofnana, félagasamtaka, fyrirtækja, sveitarstjórna og einstaklinga sem koma vilja að málum og hafa áhrif á hvort byggt verði álver að Bakka að kynna sér álit Skipulagsstofnunar um sameiginlegt mat mjög rækilega áður en lengra er haldið.

Vakin er athygli á því að í þingsályktunartillögunni er hvergi minnst á arðsemi þessara framkvæmda, verðmæti náttúrunnar, sjálfbærni eða auðlindarentu. Ekkert heildstætt þjóðhagslegt hagkvæmnismat hefur farið fram.

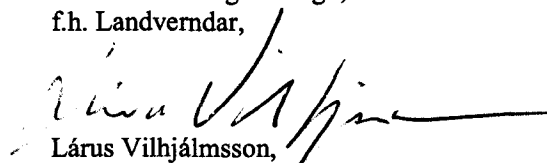
Landvernd minnir á drög að orkustefnu fyrir Ísland hafa verið lögð fram og beinir því til þingmanna að kanna hversu vel þingsályktunartillagan sem hér eru til umfjöllunar samræmist þeirri stefnu.

Rammaáætlun um vernd og nýtingu náttúrusvæða verður tekin til afgreiðslu á Alþingi innan skamms og þar verða háhitasvæðin á norðausturlandi tekin til mats. Það er mikið óráð að ráðstafa orkuauðlindum fyrirfram áður en Alþingi hefur fjallað um rammaáætlun.

Á aðalfundi Landverndar s.l. vor var samþykkt ályktun undir heitinu „Ályktun um orkuöflun og almenna umgengni við náttúru Íslands“. Þessi samþykkt lýsir almennri afstöðu samtakanna til orkuöflunar. Hún er hjálögð.

Stjórn samtakanna hvetur flutningsmenn þingsályktunartillögu þessarar til að draga hana til baka og meta málið upp á nýtt.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. Landverndar,

Lára Vilhjálmsdóttir,
framkvæmdastjóri

LANDVERND

Aðalfundur Landverndar 2010

Ályktun um orkuöflun og almenna umgengni við náttúru Íslands.

Aðalfundur Landverndar, haldinn að Nauthól í Nauthólsvík 26. maí 2010, brýnir fyrir ráðamönnum, sveitarstjórnnum, framkvæmdaraðilum, aðilum vinnumarkaðarins og landsmönnum öllum að tímabundnir erfiðleikar í efnahagslífi eru engin réttlætning til að fórna náttúruverðmætum með óafturkræfum hætti fyrir skammtíma hagvöxt. Fara þarf gætilega með náttúruauðlindir, sér í lagi orkuauðlindir sem nú er mikil ásókn í, og huga að siðferðislegri skyldu landsmanna að varðveita náttúru Íslands og hlífa henni sem mest við hvers konar átroðningi, hvort sem er vegna stórframkvæmda, utanvegaaksturs, eða annarrar háttsemi sem rýrir gildi náttúrunnar um ókomna tíð.

Fundurinn minnir í þessu sambandi á eyðingu skóga fyrr á öldum og uppblástur jarðvegs. Einnig minnir fundurinn á eyðingu votlendis á síðustu öld. Ennfremur á ástand fiskistofna við landið miðað við það sem áður var.

Aðalfundurinn skorar á stjórnvöld og orkufyrirtæki landsins að virða þarfir þjóðarinnar um ókomna tíð og gæta aðsjálni og fyrirbyggju í nýtingu og virkjun orkuauðlinda landsins, einkum vatnsafls og jarðhita, í samræmi við viðurkennda stefnu stjórnvalda um sjálfbæra þróun.

Auðlindir þessar eiga að standa komandi kynslóðum til boða og afnota. Því ber að forðast skammtíma gróðahyggju og stofna ekki til útsölu á dýrmætum orkuauðlindum. Forðast ber rányrkju orkuauðlinda. Þótt þær séu í eðli sínu að miklu leyti endurnýjanlegar eru þær endanlegar að magni, heildarorku og afli. Þetta á ekki síst við um framleiðslu raforku á háhitasvæðum með háhitagufu, þar sem nýting varmaorkunnar getur farið niður undir 10% og gífurlegri orku er sóað, orku sem betur væri varðveitt til framtíðar.

Aðalfundurinn minnir í þessum efnum á eftirfarandi ályktanir fyrri aðalfunda sem enn eru í fullu gildi:

Hálendið verði griðasvæði – aðalfundur 2006

Virkjanir og stóriðja – aðalfundur 2006

Ályktun um orkufrekan iðnað – aðalfundur 2007

Ályktun um verklag í tengslum við stóriðju – aðalfundur 2008

Ályktun um umgengni við orkulindir landsins – aðalfundur 2008

Ályktun um styrkingu stjórnsýslu umhverfis- og auðlindamála – aðalfundur 2009

Ályktun um grænar áherslur í atvinnumálum – aðalfundur 2009